

АНАЛІЗ СПОСОБІВ ПРИВАТИЗАЦІЇ ПІДПРИЄМСТВ ANALYSIS OF ENTERPRISE PRIVATIZATION METHODS

Приходько Д.О.

кандидат економічних наук,
доцент кафедри економіки і підприємництва,
Харківський національний автомобільно-дорожній університет

Статтю присвячено вивченню процесу приватизації підприємств. Досліджено теоретичні аспекти процесу приватизації на державному рівні, а саме: передумови розвитку приватизації, сутність і зміст даного процесу, механізм роздержавлення і приватизації власності. Проведено аналіз способів приватизації підприємств.

Ключові слова: приватизація, роздержавлення, підприємство, класифікація методів приватизації, суб'єкти та об'єкти приватизації, схематичний опис процесу приватизації.

Статья посвящена изучению процесса приватизации предприятий. Исследованы теоретические аспекты процесса приватизации на государственном уровне, а именно: предпосылки развития приватизации, сущность и содержание данного процесса, механизм разгосударствления и приватизации собственности. Проведен анализ способов приватизации предприятий.

Ключевые слова: приватизация, разгосударствление, предприятие, классификация способов приватизации, субъекты и объекты приватизации, схематическое описание процесса приватизации.

This article is devoted to the study of the enterprises privatization process. the theoretical aspects of the privatization process at the state level were studied, namely: the prerequisites for the development of privatization, the essence and content of this process, the mechanism of denationalization and privatization of property. The analysis of enterprise privatization methods had been made.

Key words: privatization, denationalization, enterprise, classification of privatization methods, subjects and objects of privatization, a schematic description of the privatization process.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Україна на сучасному етапі розвитку економіки переживає не найкращий період. Усе більш актуальними стають проблеми повної приватизації державної власності, а саме висунення на продаж великих державних підприємств, що мають загальнонаціональне значення. Також невирішеною є проблема подальшого розвитку приватизованих підприємств, здатних функціонувати в сучасних ринкових умовах із випуском конкурентоспроможної продукції.

Актуальність теми даного дослідження полягає у тому, що у зв'язку з політичними та економічними подіями, що відбуваються у країні, необхідно визначити сьогоdnішній стан процесу приватизації державних підприємств, визначити основні способи приватизації, оцінити подальші перспективи цього процесу, оскільки державні підприємства є джерелом поповнення бюджету країни, формування ВВП і національного доходу, а їх перехід у приватний бізнес може лише загострити фінансову кризу. Другим питанням дослідження є пошук шляхів підвищення економічної діяльності приватизованих

підприємств та скорочення обсягів приватизації як складової частини сучасної ринкової економіки і перспективного резерву підвищення економічного розвитку держави і суспільства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми і на які спирається автор. Процес приватизації вивчали багато закордонних та вітчизняних учених. Так, Ернст Ульріх фон Вайцзекер у своїх працях описує історичний розвиток процесів глобалізації і лібералізації економіки, аналізує досвід понад 50 найкращих і найгірших прикладів приватизації у світі, пропонує рекомендації щодо політики і дій, які забезпечили б оптимальний баланс між можливостями і відповідальністю держави та приватного сектора з урахуванням зростаючої важливої ролі громадянського суспільства. Російський вчений О.І. Боткін у своїх наукових працях виклав дослідження структурних змін власності підприємств унаслідок приватизації. Український учений В. Дубровський у своїх наукових працях і дослідженнях розглядав вплив приватизації на економічну поведінку та стан підприємств у контексті економічної ситуації в Україні [1–3].

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується означена стаття. Проте в їхніх роботах залишаються невизначеними питання вибору найбільш оптимальних способів приватизації підприємства залежно від його типу, розміру та соціально-економічного стану держави. Тому в умовах економічної нестабільності виникає гостра необхідність удосконалення та пошуку шляхів оптимізації процесу роздержавлення, пошуку методів планування, керування даним процесом і його контролювання для недопущення значної переваги приватної власності над державною, що може спричинити втрату державного контролю над ринковими процесами і втрату соціального орієнтира, а також гальмування розвитку суспільства, появу відсутності дієвості у проведенні економічної політики. Все це дає можливість стверджувати, що тема даної статті є актуальною і вимагає подальшого розроблення.

Формулювання мети статті (**постановка завдання**). Мета статті – визначення основних понять і аспектів процесу приватизації та вибір найбільш оптимальних способів приватизації. Для реалізації поставленої мети необхідно вирішити такі завдання: визначити теоретичні аспекти процесу приватизації на державному рівні; зробити аналіз способів приватизації підприємств.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Уважається, що саме приватна власність, наявність великої кількості виробників, різновидів товарів є запорукою розвитку ринкової економіки, національного функціонування конкурентного ринку.

Ринкова економіка є ефективною, коли існують різні форми власності, коли приватний сектор переважає над державним, однак наявність державного сектора є обов'язковою, адже завжди знайдуться такі підприємства, які є непривабливими для приватного бізнесу, мають соціальне спрямування або конкуренція в яких завдає тільки великої шкоди, тому повинні бути безкоштовними, що не є характерним для сучасного підприємництва. Повне державне переважання неприпустимо, тоді економіка перестає бути ринковою. При цьому знижується її ефективність. Державні підприємства можуть бути ефективними, але тільки в середовищі приватних підприємств і за наявності конкуренції. Ці фактори головні. Тому питання про приватну власність і про приватизацію мають в ході економічних реформ велике значення.

Межі між приватною і державною формами власності є рухомими, змінними. Їх зумовлюють різноспрямовані процеси – націоналізація і роздержавлення. Роздержавлення – це комплекс заходів, спрямованих на перетворення відносин власності, ліквідацію монополії держави на власність, формування багатуокладної економіки, посилення процесів її саморегулювання [1].

Однією з основних форм роздержавлення власності у постсоціалістичних країнах є приватизація. Приватизація – це перетворення державної власності у приватну – індивідуальну чи групову [1].

Після розпаду СРСР Україна перейшла до ринкової моделі економіки з усіма її позитивними і негативними моментами. Ця модель потребувала створення ринкової інфраструктури: приватизації власності; самостійності суб'єктів ринку; системи соціальної підтримки населення; права вільного ціноутворення на товари; достатньої кількості виробників; стійкості національної валюти і грошового обігу; розвитку зовнішньоекономічних зв'язків; формування у людей ринкових норм поведінки та ін. [2].

Приватизація призводить до того, що держава більше не вкладає бюджетні кошти і не є інвестором, утримувачем величезної кількості збиткових і малорентабельних підприємств. Приватизація тягне за собою формування мотивів для ефективного управління суб'єктами приватної власності – приватизованими підприємствами, що забезпечить раціональну зміну структури виробництва, а в цілому створює передумови для підвищення ефективності виробництва і зростання національного доходу. Процес роздержавлення сформував структуру власності, що складалася з державних підприємств, приватного бізнесу, акціонерних корпорацій із переважанням державного капіталу, акціонерних недержавних підприємств. Це характерно тільки для ринкової економіки. Ринковий характер економіки – засіб вирішення багатьох економічних і господарських проблем. Але, з іншого боку, це пастка для слабких і недостатньо розвинених держав, які для виживання і власного розвитку приречені на залежність від сильних і самостійних держав.

Будь-яка діяльність та втручання держави в суспільні та економічні процеси має свої причини, цілі й призначення. Цілі процесу приватизації випливають з її таких загальновідомих функцій, як: економічна реформа і радикальні перетворення, а також інструмент державного регулювання довготривалого характеру. При цьому цілями приватизації виступають: формування класу приватних дрібних і середніх власників; скорочення частки майна, що перебуває у державній та муніципальній власності; скорочення заборгованості державного сектора; підвищення ефективності діяльності підприємств; соціальний захист населення та розвиток об'єктів соціальної інфраструктури за рахунок коштів від приватизації; сприяння процесу фінансової стабілізації; створення конкурентного середовища; залучення іноземних інвестицій; перерозподіл економічних основ влади.

Будь-яка держава прагне досягти соціальної справедливості, підвищити економічну ефек-

тивність виробництва, збільшити зростання доходів державного бюджету, збільшити зайнятість і зменшити безробіття, забезпечити економічне зростання держави. Однак це не виступає власними цілями приватизації, процес приватизації у цьому разі може лише сприяти розвитку даних процесів і тільки в довгостроковому періоді за грамотного його проведення.

Процес роздержавлення може відбуватися тільки за умови існування відповідного правового та організаційно-економічного середовища. Для цього необхідно розробити нормативні документи, юридичні норми, законодавчі акти, які гарантували б однакові умови і порядок роздержавлення та приватизації для всіх суб'єктів господарювання. Механізм роздержавлення і приватизації власності, за допомогою якого реалізується приватизаційна політика в Україні, складається з об'єктів і суб'єктів приватизації.

Всі продавці, покупці державного (муніципального та комунального) майна, а також спеціально створені державні органи, що контролюють приватизаційні процеси, є суб'єктами приватизації [4; 5]. У даній статті була здійснена класифікація суб'єктів приватизації, яка представлена на рис. 1.

Покупцями або їх представниками, які зазначені на рис. 1, здійснюється придбання державної власності у приватне володіння, користування, розпорядження як на певний строк, так і на постійній основі. Згідно із законодавством,

можуть бути встановлені обмеження на участь у процесі приватизації для іноземних громадян та іноземних юридичних осіб [4–6].

Посередниками тут виступають юридичні та фізичні особи. Посередницькі фірми займаються консультативною діяльністю з приводу об'єктів приватизації, оформленням документів та угод, виконують процедурні аспекти приватизації, операції з купівлі-продажу державної власності з боку покупців та займаються іншою діяльністю, не забороненою законодавством. Фінансові посередники здійснюють продаж придбаних акцій на ринку цінних паперів. Довірчі товариства від імені, за дорученням і за рахунок власників приватизаційних паперів здійснюють представницьку діяльність із приватизаційними паперами. Холдинги та інвестиційні фонди акумулюють приватизаційні кошти громадян та вклади інших покупців в обмін на акції власного випуску.

Об'єкти приватизації – це те державне майно, яке може бути приватизоване відповідно до законів України [4–6].

Існує безліч класифікаційних ознак, за якими можна згрупувати об'єкти приватизації. Нами запропонована класифікація, яка представлена на рис. 2, з виділенням таких класифікаційних ознак, як зміст, форма власності, можливість та порядок здійснення приватизації.

Об'єкти державної власності, заплановані до приватизації, включаються до переліку об'єктів,

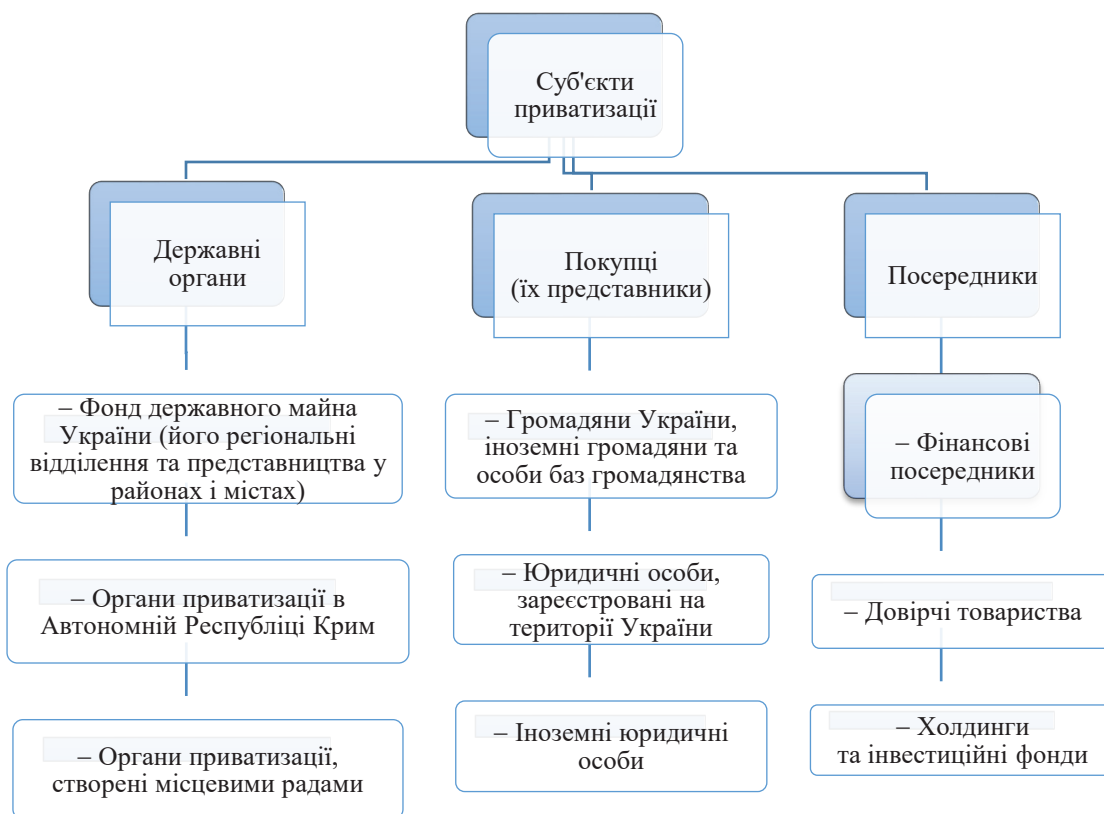

Рис. 1. Класифікація суб'єктів приватизації (складено автором)

що приватизуються, як з ініціативи органів приватизації, так і за пропозицією трудових колективів, фізичних і юридичних осіб. Існує перелік об'єктів державної власності, що не підлягають роздержавленню і приватизації, до них належать підприємства (об'єднання), організації та види майна, які можуть перебувати тільки у власності держави, що затверджено законом.

Роздержавлення і приватизація можуть здійснюватися різними способами, є різні шляхи передачі прав власності з рук держави в руки приватних осіб, проте вибір конкретного шляху або способу залежить від низки факторів, які можуть мати політичний, ідеологічний, економічний, соціальний, історичний та регіональний характер.

Основними критеріями вибору способу приватизації є галузева приналежність, розмір підприємства, врахування принципів соціальної справедливості і пріоритету трудового колективу, демонополізація, необхідність збереження профілю підприємства та його виробничого потенціалу, рентабельність підприємства, залучення інвестицій. Названі критерії зумовили появу таких основних способів приватизації, як: акціонування (із закритою підпискою або продажем акцій); продаж підприємств та майна за комерційним або інвестиційним конкурсом (на аукціоні); викуп орендованого майна; банкрут-

ство. Також в основі вибору способу приватизації лежить мета, яку прагне досягти держава, керуючись конкретним із наявних способів.

В основу моделі приватизації, що відбувалася в Україні з моменту проголошення незалежності, були покладені принципи соціальної справедливості і рівності розподілу та продажу державного майна. Нами розглянуто кілька основних способів часткової і повної передачі державної власності приватному сектору, яких у світі налічується до тридцяти.

Державна приватизаційна програма передбачає вісім способів приватизації державного майна [4–6]:

1) Викуп об'єктів малої приватизації товариствами покупців, створеними працівниками цих об'єктів. Такий спосіб приватизації не передбачає конкуренції покупців.

2) Викуп державного майна підприємства за альтернативним планом приватизації. Це – спосіб приватизації, за яким власником об'єкта (або його частини) стає товариство покупців, створене його працівниками згідно з розробленим власним планом, альтернативним запропонованому комісією з приватизації.

3) Викуп державного майна, зданого в оренду. За даного способу приватизації власником об'єкта стає його орендар.

Рис. 2. Класифікація об'єктів приватизації (складено автором)

4) Продаж на аукціоні – спосіб приватизації, коли власником об'єкта стає покупець, який запропонував у ході аукціону максимальну ціну (при цьому не враховуються особливості або профіль інвесторів; аукціон одночасно є й дійовим способом боротьби з корупцією, бо за інших способів приватизації розмах корупції значно більше).

5) Продаж за некомерційним конкурсом. У цьому разі власником об'єкта стає покупець, який запропонував найкращі умови подальшої експлуатації об'єкта або за рівних умов – найвищу ціну.

6) Продаж за комерційним конкурсом. Тут власником об'єкта стає покупець, який запропонував найвищу ціну.

7) Продаж із відстрочкою платежу. Власником стає покупець, який на конкурсних засадах здобув право оплати за придбаний об'єкт із відстрочкою платежу на три роки за умови попереднього внесення 30% його вартості.

8) Продаж акцій відкритих акціонерних товариств (на аукціоні, за конкурсом, на фондовій біржі). Власниками державних підприємств стають покупці, які на конкурсних засадах запропонували найвищу ціну за найбільшу кількість акцій.

Також нами запропоновано такі способи приватизації, які дають змогу гальмувати приватизаційний процес та не засвідчують реальний продаж державного майна. Угода про оренду та контракт на управління застосовуються за оренди державного майна, коли фізичні або юридичні особи отримують частину державного майна в користування на певний період і за певну плату для здійснення підприємницької та іншої діяльності. Орендар отримує можливість самостійно організувати виробничий процес, наймати персонал, здійснювати контроль над виробництвом і нести фінансову відповідальність за господарську діяльність підприємства. Використання оренди для малорентабельних підприємств дає змогу підвищити ефективності їх роботи. У цих же випадках використовується така форма, як укладання контракту на управління підприємством. Підписання контракту дає керівництву повний контроль над функціонуванням підприємства та всі необхідні повноваження для ефективного управління підприємством. Угода про оренду і контракти на управління часто є тимчасовими заходами для поліпшення економічних показників діяльності державних підприємств або перехідним етапом до повної приватизації [7; 8].

Вищезгадані способи приватизації та її процес наведено на рис. 3.

Приватизація об'єкта може бути повна та часткова. Повна приватизація може здійснюватися малого та великого об'єкта. Часткова приватизація можлива лише великого об'єкта. Повна велика приватизація, як і часткова приватизація великого державного об'єкта, реалізується такими способами, як:

аукціон (4), конкурс (5, 6), викуп (1, 2, 3), продаж (7), угода про оренду, контракт на управління, придбання акцій на фондовій біржі (8). За допомогою цих способів формуються приватна, колективна, суспільна, змішана, муніципальна, державна форми власності. Після зміни форми власності за певних обставин можлива реприватизація об'єкта, яка може бути повною, для якої характерна передача майна в руки державного сектора, що знов підлягає приватизації, та часткова, для якої характерна передача частини майна в руки державного сектора та знов підлягає приватизації або подальша діяльність підприємства за нових суб'єктів.

У ситуації без реприватизації підприємство нової форми власності здійснює діяльність за нових суб'єктів. Нові господарі можуть провести такі перетворення підприємства, як: зміна виду діяльності, зміна номенклатури, асортименту, обсягів продукції (робіт, послуг), що випускається, структурні зміни у виробництві та управлінні, зміна стратегії та тактики поведінки на ринку або можлива діяльність підприємства без змін. Для діяльності підприємства без змін та з можливими змінами характерним є зростання і економічний розвиток або банкрутство. Якщо підприємство є банкрутом, здійснюється продаж підприємства, передавання в державну (муніципальну) власність, передавання в руки третіх осіб, після чого можлива повторна приватизація; ще є такий варіант для господарів підприємства, як здача його в оренду.

Повна мала приватизація здійснюється за допомогою таких способів, як аукціон (4), конкурс (5, 6), викуп (1, 2, 3), продаж (7). З їх допомогою формуються такі ж форми власності, як і за повної та часткової великої приватизації, виконуються усі аналогічні етапи, процеси та перетворення.

Існує ще кілька способів приватизації, які можна класифікувати за такими ознаками: за грошовим доходом, за організаційними перетвореннями, за остаточним впливом держави, за масштабами об'єкта приватизації. Ця класифікація представлена на рис. 4 та є доповненням вищезгаданих способів приватизації, які класифікуються за ознакою «спосіб переходу права власності».

Платна приватизація передбачає повний викуп майна за ринковою ціною. Вона покликана стимулювати формування реального власника, створити вторинний ринок акцій приватизованих підприємств, що, своєю чергою, допомагає формуванню сприятливих умов для залучення інвестицій, поповнення бюджету країни. Недоліком є те, що здебільшого відсутні реальні конкурсні умови приватизації, найпривабливіші об'єкти державної власності на найбільш вигідних умовах купуються владою фінансовою елітою.

Безкоштовна приватизація означає видачу громадянам купонів, бонн інвестиційних вкладів, ваучерів. Цей спосіб приватизації покликаний відновлювати соціальну справедливість, стимулювати населення до приватизації об'єктів, а також це варіант «примусової» приватизації, яку часто проводять для прискорення створення певної структури власності. Недоліком цього способу приватизації є, те, що він

носить соціальний характер, а не економічний, і цим суперечить конкурентним, ринковим умовам приватизації.

Пільгова приватизація передбачає знижки та пільги певним категоріям населення (трудовим колективам). Пільги можуть виражатися у наданні першочергового викупу майна підприємств, оренди державного майна з правом викупу, викупу підприємства частково або

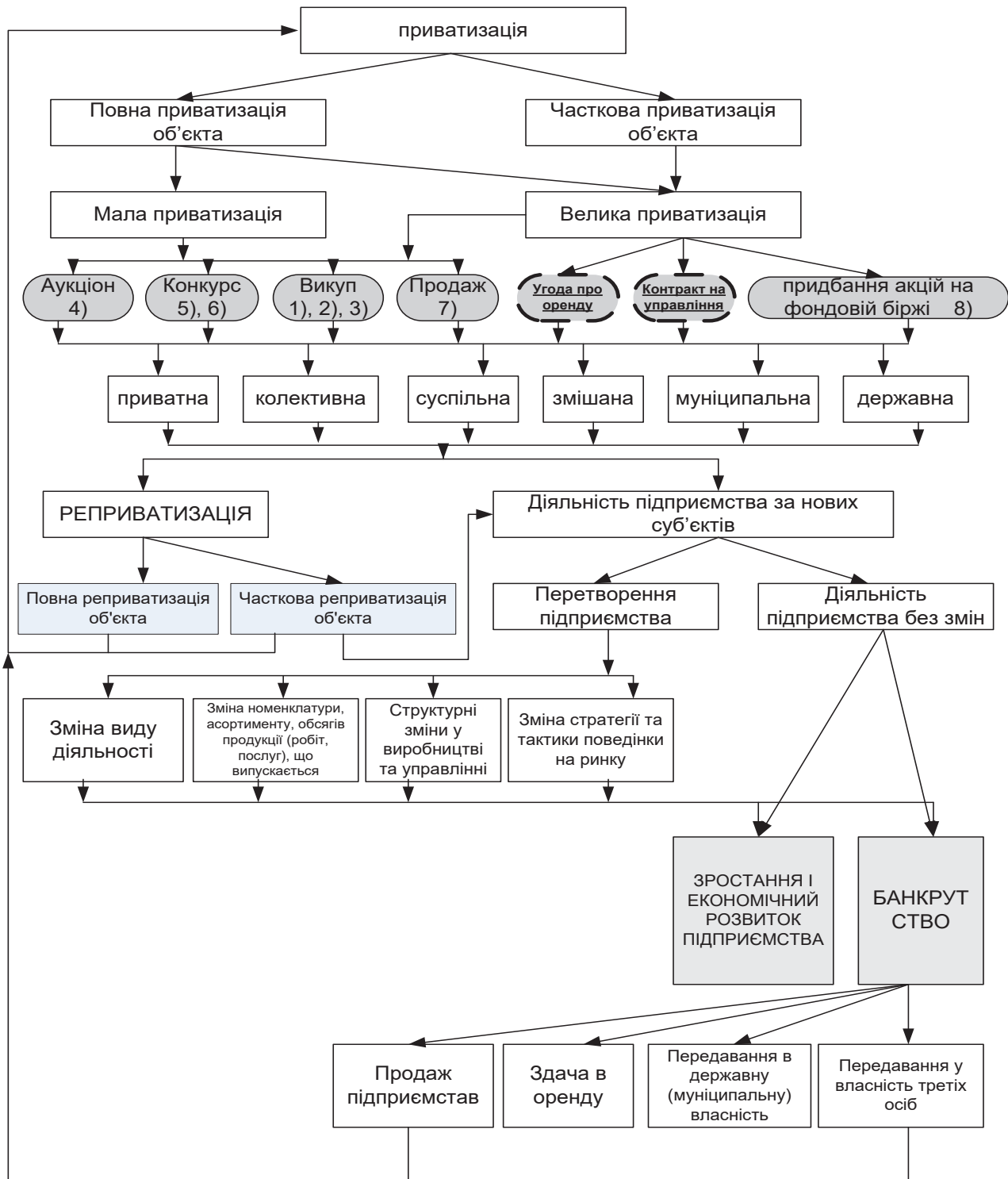

Рис. 3. Схема процесу приватизації (складено автором)

повністю. Переважно такі пільги надаються трудовим колективам тих підприємств, що приватизуються. Для держави є цінним таке підприємство або необхідна його реструктуризація, але держава з якихось причин не має змоги це зробити, а замість цього надає можливість трудовому персоналу стати повноправним власником державного майна та здійснити необхідні зміни, змінивши при цьому й форму власності.

Формальна приватизація передбачає перехід державного підприємства у приватно-правову форму. Формальна приватизація нічого

не змінює ні у відносинах власності, ні в капіталоозброєності підприємства, ні в доступі до технічних знань або управлінських ресурсів. У таких випадках формальна приватизація розглядається як необхідний підготовчий етап для проведення матеріальної приватизації [9].

Реальна приватизація. Державне підприємство продається приватним стратегічним інвесторам. Подібна форма приватизації зустрічається передусім на муніципальному рівні.

Відкритий і обмежений тендер дає змогу охопити широке коло потенційних покупців або

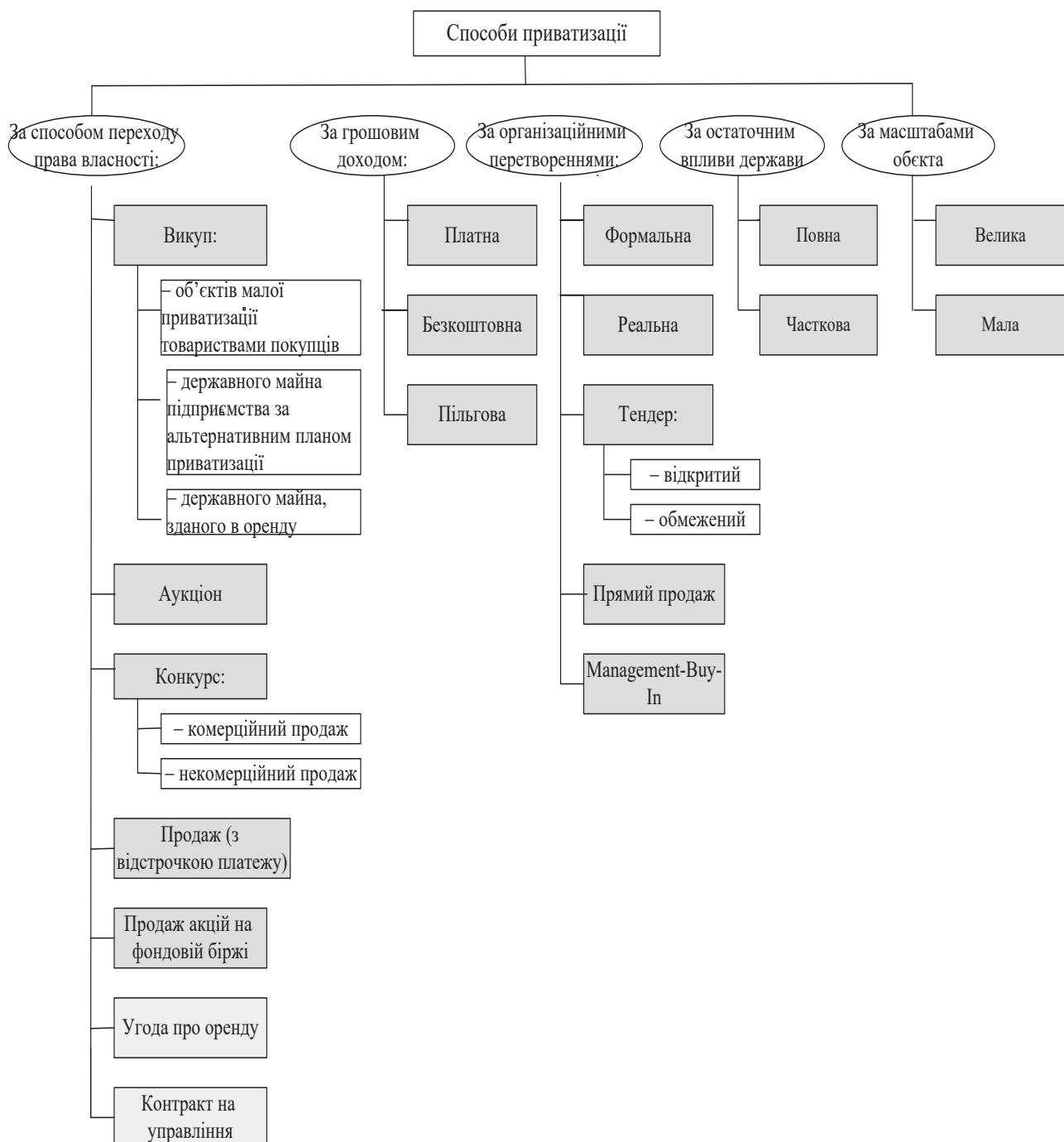

Рис. 4. Класифікація способів приватизації (складено автором)

допустити до торгів тільки найбільш привабливих покупців. Усе залежить від того, які цілі переслідує продавець, кого він бажає бачити власником продаваного майна. Під час вибору інвестора ціна може не мати першорядного значення; важливу роль можуть відігравати інші критерії.

Прямий продаж. За стратегічними міркуваннями перевага віддається веденню переговорів безпосередньо з окремими інвесторами. Найбільш важливу роль тут відіграє правильне визначення реальної вартості підприємства.

Management-Buy-In: підприємство купується керівництвом стороннього підприємства. У цьому разі нові власники проводять повну або часткову зміну колишнього керівництва.

Крім того, у низці держав набув поширення такий процес реприватизації, як повернення власності колишнім власникам. Це відбувається через порушення покупцями державних пакетів акцій умов договорів купівлі-продажу. Повернення у державну власність пакетів акцій від тих покупців, які не змогли ними ефективно управляти і не вклали обумовлений обсяг інвестицій у виробництво, дає можливість виставляти їх на повторний продаж. Як показує практика, такий продаж є досить ефективним і дає набагато більше доходу порівняно з їх попередньою реалізацією, дає можливість проаналізувати причини невиконання договору і зробити відповідні висновки, поліпшити механізм приватизації та приватизаційну політику. Визначення способу роздержавлення є першим кроком до здійснення приватизації державного об'єкта. Другим кроком виступає оцінка вартості об'єкта. Потенційні інвестори вибирають більш дохідне підприємство, хоча за нього доведеться заплатити більш високу ціну, проте, з іншого боку, вони зацікавлені в заниженні вартості об'єкта. Правильна оцінка вартості об'єкта, що приватизується, сприяє встановленню більш об'єктивної ціни. Який би спосіб приватизації та методика оцінки вартості підприємства для себе не вибрали державні структури, основним завданням є ефективно проведення, реалізація процесу приватизації, а також досягнення поставлених цілей, бо результатами даного процесу є ліквідація державного монополізму і радикальні зміни структури власності, що є важливими передумовами формування ринкового середовища, в якому постійно здійснюють свою діяльність держава і його суб'єкти, середовища, від рівня розвитку якого залежать життя громадянськості та подальші перспективи розвитку країни, адже якщо невміло вести політику роздержавлення, це може перерости в негативні наслідки, економічне зростання та розвиток перетворюються в занепад і деградацію.

Для забезпечення суспільної стабільності стає все більш актуальним скорочення масштабів приватизації. Для цього необхідно забезпечити економічне зростання приватизованих під-

приємств (приватизовані підприємства будуть безупинно поповнювати бюджет країни і забезпечувати зростання ВВП) та впровадити нові способи приватизації, що дадуть змогу стримувати та гальмувати прийдешній приватизаційний процес. Слід провести оцінку стану кожного з великих приватизованих об'єктів, провести аналіз рентабельності продукції, що випускається, визначити наявні проблеми підприємств, що у цілому дасть змогу виявити перспективи їх подальшого розвитку. Кожне підприємство має визначити цілі і завдання, які вони хотіли б реалізувати, і зіставити їх зі своїми можливостями. Якщо існують дисбаланс і диспропорції, тоді необхідний пошук шляхів їх усунення, якими можуть стати державна підтримка вітчизняного виробника шляхом надання можливих держзамовлень, дотацій, субвенцій, субсидій або залучення національних чи іноземних інвесторів, великих і впливових підприємців, власників значного капіталу. Однак у загальній ситуації в Україні проводиться неефективна політика приватизації, приватизовані підприємства або припиняють свою діяльність після недовгого існування, або відбувається структурна перебудова, яка супроводжується спадом обсягу виробництва, а отже, і темпами зростання ВВП.

Висновки з цього дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Визначення основних понять і аспектів процесу приватизації та вибір найбільш оптимальних способів приватизації – мета статті, зокрема, для вирішення якої були розв'язані такі завдання: визначено теоретичні аспекти процесу приватизації на державному рівні (передумови розвитку приватизації, сутність і зміст даного процесу, механізм роздержавлення і приватизації власності (здійснено класифікацію суб'єктів та об'єктів приватизації)); проведено аналіз способів приватизації підприємств (здійснено схематичний опис процесу приватизації, здійснено класифікацію способів приватизації, запропоновано способи приватизації та надано пропозиції щодо скорочення масштабів приватизації для забезпечення суспільної стабільності).

Результати наукового дослідження стали основою твердження, що під час проведення приватизації державного майна головним складником є визначення способів приватизації. Правильно вибраний спосіб приватизації визначає реалізацію намічених цілей як продавців, так і покупців держмайна, та подальшу перспективу функціонування підприємства в руках нових господарів. Основними результатами процесу роздержавлення під час вибору будь-якого зі способів приватизації є ліквідація державного монополізму і радикальні зміни структури власності, що є передумовами формування ринкового середовища. Правильно проведена політика приватизації сприяє підвищенню економічної ефективності виробництва, зростанню доходів державного бюджету. Важливими аспек-

тами виступають вартісна оцінка підприємства, визначення методики оцінки, а також оцінка значущості підприємства, що приватизується, з економічного та суспільного поглядів. Нові та перспективні для українського ринку способи приватизації – угода про оренду та контракт на управління, що були нами запропоновані для впровадження, – є тимчасовими заходами для поліпшення економічних показників діяльності державних підприємств, розвитку малорентабельних підприємств стратегічного значення,

що можуть протидіяти темпам та обсягам приватизації, та потребують подальшого вивчення, вдосконалення, практичного застосування.

Основними науковими результатами цієї статті є запропонований подальший розвиток теоретичних аспектів визначення способів приватизації підприємства за рахунок уведення нових способів приватизації, здатних стримувати приватизаційний процес, схематичний опис процесу приватизації та класифікація способів приватизації.

БІБЛІОГРАФІЙНИЙ СПИСОК:

1. Єщенко П.С., Палкін Ю.І. Сучасна економіка: навч. посіб. К.: Вища шк., 2005. 327 с.
2. Экономика предприятия: учеб. пособ. / Под общ. ред. д.э.н., проф. Л.Г. Мельника. Сумы: Университетская книга, 2002. 632 с.
3. Матеріали сайту Центра соціально-економічних досліджень. URL: www.case-ukraine.com.ua.
4. Закон України «Про приватизацію майна державних підприємств». URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2623-12>.
5. Закон України «Про приватизацію державного майна». URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2163-12>.
6. Закон України «Про приватизацію невеликих державних підприємств (малу приватизацію)». URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2171-12>.
7. Кальниченко Л., Мендрул А. Реструктуризация предприятий в условиях становления рыночной среды. Экономика Украины. 2000. № 10. С. 27–33.
8. Закон України «Про оренду державного та комунального майна». URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2269-12>.
9. Приватизація: чому навчас світовий досвід / За ред. О.Т. Болотіна. М.: Наука, 2000.